

ECOTURISMUL ÎN ARIILE PROTEJATE. EXPERIENȚA INTERNAȚIONALĂ ȘI A ROMÂNIEI

Asist.univ.drd. CLAUDIA PĂTRUȚ

Conceptul de ecoturism a apărut în anii '70 ca o alternativă a turismului de masă, intensiv și reprezintă orice activitate ce se desfășoară după principii ecologice, fără a deranja sau distrugе mediul natural și construit – moștenirea istorică și culturală – ci, dimpotrivă protejându-l, conservându-l și dezvoltându-l.

Prin lansarea ideii de ecoturism, specialiștii, asociațiile de mediu, O.N.G., organismele guvernamentale, industria turistică, comunitățile locale au dorit să inițieze o mișcare de conștientizare, în vederea atenuării impactului produs de vizitatori asupra minunatelor colțuri de natură, a comunităților locale aferente, în ideea că devizele câștigate prin turism pot susține acțiunile de protecție a siturilor și culturilor locale. La baza acestei forme de turism stă acțiunea de a petrece o vacanță într-un mediu curat, original, practic foarte puțin alterat de intervențiile moderne ale societății contemporane.

Ecoturismul reprezintă un mijloc de salvare a habitatelor naturale și a valorilor istorice și culturale amenințate de degradare/distrugere prin turismul intensiv, de masă; de aceea se asociază cu crearea Parcurilor Naționale, a Parcurilor Naturale, rezervațiilor Biosferei și Rezervațiilor Naturale, unde se regăsește alături de funcția de protejare-conservare și aceea de investiții pentru protecția și pentru sprijinirea dezvoltării rurale, a caracterului tradițional, economic, social, cultural al comunităților locale din aria parcurilor.

Cea mai uzitată definiție, în literatura științifică de specialitate este următoarea:

„Ecoturismul este un turism practicat în spații naturale sălbaticе și culturale tradiționale puțin modificate de om, și care trebuie să constituie sanctuar de protecție a naturii și a formelor ancestrale de civilizație, pentru a sprijini dezvoltarea economică a comunităților locale”. Prin acest enunț, ecoturismul se detășează de celelalte forme de turism prin legătura mult mai directă și strânsă cu mediul natural și cultural. Ecoturismul este un concept care implică atât dezvoltarea și practicarea turismului în contextul protejării și conservării naturii și a valorilor cultural-istorice tradiționale, cât și resursele de finanțare a conservării naturii și moștenirii culturale și a dezvoltării socio-economice locale.

Parcurile naționale și alte arii protejate ale lumii au fost întotdeauna destinațiile preferate pentru acei turiști care caută contactul cu natura. Conform U.S. National Public Service Act (1916), care a avut o contribuție fundamentală în modelarea cadrului conceptual pentru înființarea ariilor protejate, parcurile naționale nu sunt doar pentru *“conservarea peisajului și a obiectivelor naturale, culturale și a vieții sălbaticе”*, ci și pentru *„a întreține satisfacția vizitatorilor în asemenea mod și prin asemenea metode care să le lase intacte pentru generațiile viitoare”*.

Astfel, de circa 130 de ani, se poate vorbi despre turismul în parcuri naționale și alte arii protejate, ca o formă de turism cu tot mai mulți adepti, cu o experiență din ce în ce mai profundă și cu un interes crescând din partea autorităților.

Necesitatea ariilor protejate

Potrivit Uniunii Internaționale pentru Conservarea Naturii (IUCN), o arie protejată reprezintă o suprafață terestră și marină dedicată în special protecției și menținerii diversității biologice și a resurselor naturale și culturale asociate și gospodărite legal sau prin alte mijloace eficiente.

Ariile protejate sunt percepute încă de foarte mulți oameni doar în sensul lor "conservationist" fiind considerate adevărate oaze ale naturii sălbaticе într-un desert al dezvoltării economice, care trebuie protejate numai pentru conservarea speciilor care le populează.

Foarte puțin este recunoscut faptul că zonele aflate în regim natural și seminatural constituie de fapt suportul "vieții" și implicit al dezvoltării socio-economice. De asemenea, dezvoltarea socio-economică s-a făcut având la bază resursele și serviciile oferite de capitalul natural, însă până în prezent în foarte puține cazuri s-a ținut cont de capacitatea productivă și capacitatea de suport a capitalului natural atunci când s-a proiectat dezvoltarea economică.

Ariile protejate prin valoarea lor naturală și gradul redus al intervenției umane pe teritoriul lor sunt cele mai bune exemple și modele pentru sistemele ecologice naturale și seminaturale. Astfel înființarea de arii protejate și managementul eficient al acestora este o necesitate deoarece:

- ariile protejate sunt exponente ale ecosistemelor naturale și seminaturale care pot fi evaluate și monitorizate, exprimând într-o anumită măsură starea acestora la un moment dat. Ecosistemele naturale și seminaturale reprezintă principalele componente ale capitalului natural care asigură resursele și serviciile ce stau la baza dezvoltării socio-economice;

- ariile protejate sunt zone în care se dezvoltă cunoașterea necesară tranziției la un model de dezvoltare durabilă;

- ariile protejate sunt adevărate "săli de clasă în aer liber" în care oamenii pot fi educați cu privire la rolul naturii și

necessitatea conservării naturii și a dezvoltării durabile.

Turismul în arii protejate în lume

Spațiile naturale protejate, prin valențele lor estetice, recreative, educaționale, științifice, se constituie ca obiective turistice deosebit de atractive, unele cu caracter de unicat pe plan internațional.

Valorificarea lor turistică îmbracă forme diferite, complexe. Ea trebuie să țină cont de structura ariei protejate, de obiectivele de management, de varietatea resurselor etc. Sistematizarea acestor areale variază de la o țară la alta, aşa cum diferă și echipamentele turistice ale fiecărui parc, acestea fiind determinate în mare măsură de specificul obiectivelor sale naturale. Dotările turistice cuprind în general echipamente de cazare diverse (terenuri de campare, corturi, cabane, refugii, vile, hoteluri, tabere de tineret, sate de vacanță etc.), unități de alimentație, instalații sportive, pârtii naturale de schi, piscine, piste patinaj, trasee turistice, centre de informare, muzeu etc. Toate trebuie să fie concepute astfel încât să nu depășească nivelul suportabilității ecologice, să fie satisfăcute nevoile turiștilor, să se asigure realizarea obiectivelor de management. Se consideră că activitățile recreaționale ce pot fi dezvoltate în ariile protejate sunt:

- studierea naturii, florei și faunei;
- fotografiera, pictura peisajelor;
- drumeții montane;
- alpinism;
- speologie;
- practicarea scufundărilor;
- ciclism și canotaj;
- vizite la obiective culturale, istorice și etnografice;
- cunoașterea și învățarea unor meșteșuguri tradiționale;
- vizitarea ecomuzeelor din incinta zonelor protejate;
- vizionarea de filme, consultarea de materiale documentare, științifice despre zonele protejate în cadrul centrelor de primire a turiștilor.

Experiența turismului în ariile protejate este deja vastă, începând cu anul 1872, când a fost creat primul parc național din lume și anume Yellowstone, în SUA, creat ca „loc de destindere în folosul și spre bucuria poporului”.

Este unanim recunoscut pe întreg globul că ariile protejate sunt printre cele mai eficiente mijloace destinate conservării biodiversității. Astfel, de-a lungul ultimului secol, au fost investite resurse importante pentru constituirea de arii protejate în întreaga lume. În cadrul încercării de unificare a eforturilor pentru o planetă cât mai curată, pentru o cât mai bine conservată moștenire ecologică, actorii ecoturismului au fost preocupați în primul rând de ariile cele mai afectate, care din dorința de prezervare și de perpetuare au făcut obiectul unor cercetări mai ample.

În prezent există în lume peste 1.388 de titluri care desemnează arii protejate, fiecare dintre ele fiind desemnate prin lege la nivel național. Se pot găsi astfel arii protejate care au denumiri diferite, dar care au același scop, cum ar fi: rezervație naturală strictă în Bhutan; rezervație pentru managementul naturii în Bahamas; rezervație naturală în Ontario-Canada; rezervație naturală națională

în Cehia; rezervație naturală marină în Indonesia; arie pentru conservarea naturii în Japonia și rezervație naturală strictă în Sri Lanka, dar toate reprezentând același lucru, și anume o Rezervație Strict Protejată - categoria I-a conform IUCN. De asemenea același titlu al unei arii protejate poate implica obiective de management și caracteristici foarte diferite în țări diferite. Exemplul clasic este dat de larg utilizata denumire de Parc Național, care a început să fie uzitată odată cu înființarea Parcului Național Yellowstone. Astfel, în timp ce în multe parti ale lumii (America, Africa, Asia de Sud și Sud-Est, Australia și Noua Zeelandă) parcurile naționale sunt mari teritorii naturale, în Europa se găsesc arii protejate care poartă denumirea de parc național dar în care intervenția omului este evidentă, cum ar fi toate cele 11 parcuri naționale din Anglia și Țara Galilor, majoritatea parcurilor naționale din Germania și Parcul Național Cevennes din Franța.

Eliminarea acestor diferențe de terminologie se poate face doar utilizând sistemul IUCN de clasificare care se bazează pe principalul obiectiv de management al ariei/zonei protejate. Relația dintre obiectivele de management și tipologia ariilor protejate este prezentată în tabelul nr. 1.

Tabelul nr.1 Ariile protejate și obiectivele de management

Denumirea	Obiectivul de management
I.a). rezervație naturală strictă b). arie sălbatică	protecție strictă – știință sau protejarea zonei sălbaticе
II. parc național	conservarea ecosistemelor și recreere
III. monument natural	conservarea trăsăturilor naturale specifice
IV. arie de gestionare a habitatelor și speciilor	conservare prin management activ
V. peisaj terestru și marin protejat	conservarea peisajului și recreere
VI. arie protejată cu resurse gestionate	utilizarea durabilă a resurselor

Sursa: www.pronatura.ro

Se folosesc astfel 6 categorii administrative pentru ariile protejate care implică și o gradăție a intervenției umane, variind de la o intervenție umană nulă proprie categoriilor Ia/Ib până la o

intervenție umană de un nivel mai ridicat în cazul categoriei VI. Baza de date a ariilor protejate realizată de către World Conservation Monitoring Centre conține 30.361 de înregistrări de arii protejate

recunoscute de către UICN, 13.915 de înregistrări ale unor arii care nu sunt recunoscute de către UICN și alte 16.288 de arii protejate care au un statut incert. Baza de date se actualizează periodic, aproximativ la fiecare trei ani pentru a asigura producerea unei noi ediții a Listei cu ARII Protejate a Națiunilor Unite.

Prin integrarea datelor specifice acestui număr impresionant de arii protejate a rezultat următoarea analiză, care în limita erorilor acceptate definește într-o anumită măsură situația ariilor protejate la nivel global.

Este evident din tabel că întreg spectrul serviciilor oferite de către ariile protejate este foarte bine reprezentat la nivelul rețelei globale a ariilor protejate.

Rețeaua mondială a ariilor protejate cuprinde 30.361 de arii protejate care se întinde pe o suprafață de 13.245.528 km², reprezentând 8,84% din suprafața terestră a globului. Oricum acest procentaj trebuie considerat cu precauție deoarece poate fi mai mare cu peste un procent datorita numărului

mare de arii protejate marine sau care au în componentă teritorii marine. Această rețea a ariilor protejate pare a fi foarte întinsă dintr-o perspectivă globală, însă are foarte multe goluri la nivel național.

Ariile protejate sunt considerate adesea insule naturale într-un ocean al dezvoltării, astfel că, cu cât acestea au o suprafață mai mare cu atât ele sunt mai protejate de presiunile exterioare. Situația actuală relevă faptul ca 17.892 (59%) de arii protejate au o suprafață mai mică de 1.000 ha, care totalizează o suprafață de 28.713 km² care înseamnă doar 0,2% din suprafața totală a ariilor protejate. În schimb doar 1.673 (6%) din ariile protejate depășesc 1.000 km², dar care totalizează 11.56 mil. km², adică 87% din suprafața totală a ariilor protejate.

Distribuția ariilor protejate funcție de obiectivele de management ale acestora, bazată pe categoriile IUCN (Tabelul 2) arată preocupările la nivel global pentru diferitele scopuri ale ariilor protejate. ARIILE protejate sunt distribuite funcție de marile zone geografice conform Tabelului nr.3

Arii protejate în lume, după categoriile IUCN

Tabelul nr. 2

Categoriile IUCN	Număr	Pondere (%)	Total suprafață (kmp)	Pondere (%)	Suprafață medie (km ²)	(%) din suprafața terestră
1a. Rezervație naturală	4.395	14	982.487	7	224	0,66
1b. Sălbăticie	806	3	940.344	7	1.167	0,63
2. Parc național	3.386	11	4.000.825	30	1.182	2,67
3. Monument natural	2.122	7	193.022	1	91	0,13
4. Arie de gestionare a habitatelor	11.171	37	2.460.283	19	220	1,64
5. Peisaj terestru/marin protejat	5.584	18	1.067.118	8	191	0,71
6. Arie protejată cu resurse gestionate	2.897	10	3.601.447	27	1.243	2,4
TOTAL	30.361	100	13.245.528	100	436	8,84

Sursa: : www.pronatura.ro

Distribuția ariilor protejate pe regiuni ale globului

Tabelul nr.3

Regiune	Arii protejate		
	Număr	Suprafață (km ²)	Suprafață medie (km ²)
Antarctica	99	3,788	38
Europa	9,325	603,601	65
Zona Pacificului	152	13,113	86
Zona Caraibelor	579	108,637	188
Australia/Noua Zeelanda	5,882	1,109,024	189
America Centrală	384	86,049	224
Asia de Sud	719	212,924	296
Asia de Sud-Est	1,524	518,864	340
America de Nord	6,711	4,083,806	609
Asia de Est	1,078	883,681	820
Eurasia de Nord	648	657,935	1,015
America de Sud	1,437	1,838,826	1,280
Africa (de Est/Sud)	927	1,318,615	1422
Africa (de Nord/ mijloc Est)	542	1,037,576	1,914
Africa (Vest/Centrală)	343	755,836	2,204

Sursa: : www.pronatura.ro

Pe baza setului de date existente și admitând erorile generate de lipsa unor informații de mare importanță (cum ar fi absența informațiilor despre suprafața a 75% din totalul de 30.361 de arii protejate cunoscute), se pot trage următoarele concluzii;

- rețeaua globală a ariilor protejate ocupă o suprafață relativ mare care continuă să crească. Numai în câteva regiuni (Africa de Est/Sud, America de Nord, Caraibe și Pacific) există unele semnale privind declinul ratei de creștere a suprafeței ariilor protejate;

- numărul ariilor protejate marine este foarte limitat în comparație cu numărul ariilor protejate terestre;

- există o preponderență a ariilor protejate cu suprafață mică față de cele cu suprafață mare ceea ce pune în pericol integritatea acestora;

- o lipsă a aplicării tuturor categoriilor IUCN în unele regiuni, limitând astfel beneficiile date de fiecare tip de arie protejată în parte;

- există încă o majoritate a țărilor care au mai puțin de 10% din teritoriul lor declarat ca arii protejate și 20% din țări cu mai puțin de 1% din teritoriu - arii protejate.

Monitorizarea creșterii rețelei globale a ariilor protejate, distribuția lor și obiectivele de management ale acestora sunt vitale, dar este la fel de important de cunoscut starea reală în care se găsește o anumita arie protejată și mai ales cât este de eficient managementul ariei protejate. Multe arii protejate există doar prin legea de constituire (doar pe hârtie), dar în realitate în teren există foarte puțin din ceea ce scrie pe hârtie, în schimb se pot identifica activități de braconaj, păsunat intensiv, cultivare sau se găsesc așezări umane, drumuri. Astfel este foarte important ca odată ce aria protejată a fost constituită să se focalizeze toate resursele pentru a asigura un management eficient al ariei.

In același timp, informațiile valabile referitoare la nivelul fondurilor alocate și a staff-ului angajat pentru arii protejate indică faptul ca resursele alocate sunt inadecvate

pentru ceea ce presupune un management eficient.

Un sondaj global realizat de către WCMC arată că în 1993 investițiile făcute au fost în medie de 776 \$ / km², variind de la 57 \$ / km² în America de Sud până la 11,552 \$ / km² în Asia de Est (exclusiv China).

De asemenea țările dezvoltate au cheltuit pentru arii protejate în medie 1687 \$ / km², cu aproape un ordin de mărime mai mult decât țările mai puțin dezvoltate care cheltuiesc 161 \$ / km², cu toate că din punctul de vedere al valorii biodiversității comparația este inversă.

În ceea ce privește mărimea personalului care administrează ariile protejate diferența este mult mai mică, de la 27,3 oameni / 1.000 km² în țările dezvoltate la 22,6 oameni / 1.000 km² în țările mai puțin dezvoltate, dar diferența se face între investițiile care se fac în echipamentul necesar staff-ului și care asigură eficiența activităților de protecție.

Specialiștii își pun în prezent întrebarea dacă există cu adevărat o piață pentru formele variate de turism bazat pe natură. Cel mai mare studiu de piață realizat în acest scop a fost cel din 1995, în Canada, în zonele British Columbia și Alberta. Pentru acest studiu ecoturismul a fost definit foarte pe larg, cuprinzând „experiенțele legate de natură, aventură și cele culturale desfășurate în provincie”. Studiul a evidențiat în Canada și SUA existența unei piețe ecoturistice foarte largi; în orașele Seattle, San Francisco, Los Angeles, Dallas, Chicago și Toronto a fost identificată o piață potențială de 13,2 milioane de ecoturiști. Aceasta s-a dovedit însă ulterior mult mai mare decât se anticipase.

De asemenea, studiul arătat că cel mai important factor în determinarea calității produsului turistic este cadrul natural. Turiștii au manifestat o dorință crescândă de a desfășura activități în zone bine administrate din punct de vedere ecologic. Sunt preferate unități de cazare nu deosebit de luxoase, punându-se accentul pe activitățile în aer liber și nu pe cazare.

Calitatea călătoriei este dată și de prezența ghizilor și a unor programe de interpretare calitative. Călătoriile preferate sunt cele de lungă durată, de șapte zile sau chiar mai mult, iar activitățile desfășurate în parcurile naționale s-au dovedit a fi elemente foarte importante ale experienței ecoturistice.

Tendințele mai recente din turismul internațional arată o piață a ecoturismului în creștere, mai ales în America de Nord, Europa și Asia. Pornind de la dimensiunile pieței potențiale, problema cheie devine furnizarea de produse ecoturistice care să răspundă nevoilor pieței și care, în același timp, să aibă un impact economic și asupra mediului pozitiv.

Experiența internațională ne oferă numeroase exemple de acțiuni ale operatorilor din industria turistică, menite să răspundă cerințelor ecoturiștilor potențiali. Sunt cunoscute, în acest sens, lăudabilele inițiative materializate în modelul Blue Flag (Steagul Albastru) și Green Flag International (Steagul Verde). Obiectivele acestora sunt în principal de a lucra în asociere cu organizațiile din industria turismului în scopul aducerii de îmbunătățiri mediului înconjurător. Sunt verificate din punct de vedere ecologic produsele turistice oferite, organizatorii și gazdele vacanțelor ecologice. Neconservarea destinațiilor turistice conduce la ruinarea lor și în mod implicit la dispariția turiștilor.

Analiza ia în calcul criterii ale turismului durabil, din rândul căror enumerăm:

- atenția acordată peisajului, vieții sălbaticice și moștenirii culturale;
- eficiență;
- depozitarea și reciclarea deșeurilor;
- interacțiunea cu comunitățile locale prin prisma bunurilor și serviciilor;
- clădiri de arhitectură din care să reiese ideea de conservare a mediului.

Touroperatorii au sesizat creșterea interesului pentru ecoturism și au încercat să promoveze produse ecoturistice „eco”, precum: ecotur (ecocălătorie); ecotravel (excursie ecologică); ecovacation (ecovacanță); ecoadventures (aventuri ecologice);

ecocruse (ecocroaziere); ecosafari; ecoexpedition (expediții ecologice); chiar ecoturism. Deși aceste inițiative nu au fost realizate în directă legătură cu ariile protejate, totuși ele sunt o bună experiență pentru conturarea unor produse ecoturisticice în aceste areale.

La ora actuală, piața turistică oferă însă tot mai multe produse ecoturisticice în destinații constituite din parcuri naționale sau zone umede, foarte căutate fiind cele din Asia de Sud-Est și Pacific, unde exotismul cadrului natural și cultural începe să devină tot mai exploatat.

Turismul este un paradox. Poate cauza pagube mari ariilor protejate, în special dacă acestea nu sunt administrate adecvat, dar poate aduce și mari beneficii.

Presiunile din partea turismului cresc rapid. Se așteptă ca numărul turiștilor să crească cu 3-4% pe an în următorii zece ani. Numărul turiștilor în zone Mediteraneene să va dubla până în anul 2025. Presiunile asupra locurilor turistice mai cunoscute cresc, astfel încât ariile protejate frumoase devin din ce în ce mai mult locuri pentru turismul de lungă durată, vizite de o zi și chiar sport.

În câteva arii protejate există pur și simplu atât de mulți vizitatori în anumite părți, sau la anumite momente, încât natura și calitatea experienței vizitatorilor suferă. În altele, vizitatorii pot penetra în cele mai îndepărtate zone.

Facilitățile turistice intră deseori în conflict cu țelurile de conservare și degradează peisajele naturale; presiunile pentru dezvoltarea unor asemenea facilități sunt deosebit de puternice în fostul bloc al țărilor est-europene, iar în câteva arii protejate, turismul pur și simplu nu are loc. Dar, dacă este planificat și administrat pentru a fi durabil, turismul poate fi o forță pozitivă, aducând beneficii atât ariilor protejate, cât și comunităților locale.

Turismul va fi binevenit în sau lângă ariile protejate dacă respectă caracterul special al zonei, cum ar fi: turismul bazat pe aprecierea naturii, turismul cultural sau

educațional, activitatea grupurilor mici, liniște și dacă pagubele și poluarea sunt minime. Turismul poate ajuta la justificarea înființării ariilor protejate în regiunile marginale și poate duce la o înviorare a comunităților locale din punct de vedere economic și a culturilor tradiționale.

Turismul în ariile protejate în România

România are un capital natural deosebit de divers. Acest fapt se datorează în parte condițiilor fizico-geografice care includ munți, câmpii, rețele hidrografice majore, zone umede și unul din cele mai vaste sisteme de deltă ale Europei (Delta Dunării). De asemenea, datorita poziției geografice a României, flora și fauna prezintă influențe asiatice dinspre nord, mediteraneene dinspre sud și componente continental europene dinspre nord-vest. În sfârșit, relativă stabilitate a populației în ultimii 60 de ani, lipsa mecanizării în sectorul forestier și dezvoltarea economică redusă au determinat o exploatare mai redusă a resurselor decât în majoritatea altor zone din Europa. Rezultatul general constă în diversitatea florei și faunei, inclusiv în existența unor populații de lupi, urși, capre negre și râși, care sunt considerate ca fiind printre cele mai mari din Europa, precum și în existența unor extinse habitate forestiere și alpine nealterate, asociate lanțului muntos al Carpaților. Astfel valoarea capitalului natural al României a impus de-a lungul timpului luarea unor măsuri de protecție a naturii.

În prezent, Rețeaua Națională de ARII Protejate include un număr de 579 de arii protejate (între care 13 parcuri naționale) ce reprezintă 5,18% din teritoriul României (1.234.710 ha). Trei dintre acestea sunt recunoscute internațional ca Rezervații ale Biosferei în cadrul Programului UNESCO - MAB, și anume: Retezat, Pietrosul Rodnei și Delta Dunării. Ultima este de asemenea înscrisă pe lista Patrimoniului Natural Mondial și pe lista Ramsar, a zonelor umede de importanță internațională.

Situatării ariilor protejate în România

Tabelul nr.3

Suprafața României	23.839.100 ha
Suprafața ariilor naturale protejate	1.234.608 ha
Ponderea ariilor protejate în total suprafață	5,18%
Din care: Delta Dunării	2,43%

Parcurile naționale, naturale și rezervațiile biosferei dețin în România o suprafață de 1.132.176 ha și sunt distribuite în teritoriu conform tabelului următor:

Distribuția parcurilor naționale, naturale și a rezervațiilor biosferei în România

Tabelul nr.4

Parcuri naționale, naturale și rezervații ale biosferei în România	Suprafața (ha)	Județ
Balta Mică a Brăilei	17.529	Brăila
Bucegi	32.663	Argeș, Brașov, Dâmbovița, Prahova
Călimani	24.041	Bistrița-Năsăud, Harghita, Mureș, Suceava
Ceahlău	8.396	Neamț
Cheile Bicazului-Hășmaș	6.575	Harghita, Neamț
Cheile Nerei-Beușnița	37.100	Caraș-Severin
Cozia	17.100	Vâlcea
Delta Dunării	580.000	Tulcea, Constanța
Domogled-Valea Cernei	60.100	Caraș-Severin, Mehedinți, Gorj
Grădiștea Muncelului – Cioclovina	10.000	Hunedoara
Munții Apuseni	75.784	Alba, Bihor, Cluj
Munții Măcinului	11.321	Tulcea
Piatra Craiului	14.800	Argeș, Brașov
Porțile de Fier	115.655,8	Caraș-Severin, Mehedinți
Retezat	38.047	Hunedoara
Rodna	46.399	Bistrița-Năsăud, Maramureș, Suceava
Semenic- Cheile Carașului	36.664	Caraș-Severin
TOTAL	1.132.174,8	

Din păcate această Rețea Națională a Ariilor Protejate este doar o "rețea pe hârtie" ci nu una pentru care să existe planuri de management și care să fie administrată eficient. Singurele zone cu administrație proprie constituuită la ora actuală sunt Rezervația Biosferei Delta Dunării, Parcul Național Retezat și Parcul Național Piatra Craiului.

De asemenea trebuie recunoscut faptul că majoritatea ariilor protejate din România s-au autoconservat în condițiile în care intervențiile umane asupra acestora a fost minim sau inexistent. Dar, la fel de bine

există nenumărate exemple în care arii protejate au fost pur și simplu distruse, cu toate ca încă mai figurează ca existente.

Totodată se poate observa că în ultimul timp tot mai multe organizații neguvernamentale și-au adus într-o oarecare măsura aportul în protejarea unor arii protejate, chiar dacă nivelul profesional al acestora nu este la așteptările specialiștilor. Dar este la fel de adevarat ca în România nu există persoane specializate în domeniu, ci numai în domenii colaterale, fapt pentru care există mari conflicte de idei între silvici, biologi, ecologi s.a.

Există însă unele programe de finanțare internațională venite în sprijinul consolidării ariilor protejate din România. După proiectul destinat Rezervației Biosferei Delta Dunării, derulat între 1994 și 2000, s-a demarat un proiect denumit „Managementul conservării biodiversității” (1999-2004), care și-a propus, printre altele, înființarea și consolidarea structurilor administrative pentru Parcul Național Retezat și Parcul Național Piatra Craiului, suportul financiar fiind asigurat în cea mai mare parte de Banca Mondială și Guvernul României.

În lipsa structurilor administrative proprii, asupra celorlalte arii protejate se exercită de la an la an o creștere accelerată a presiunii antropice, materializată în special prin:

- extinderea intravilanului în zonele din imediata apropiere sau chiar în interiorul ariilor protejate, cu scopul dezvoltării și realizării ulterioare a unor construcții sau chiar stațiuni turistice;
- supraexploatarea resurselor naturale, prin păsunat neadecvat și intensiv, defrișări ilegale, braconaj, turism necontrolat;
- administrarea defectuoasă a facilităților turistice deja existente în interiorul acestor arii naturale, generând mai ales cantități impresionante de deșeuri;
- nerespectarea regimului de protecție, ca urmare a lipsei demarcării în teren a limitelor și a zonelor tampon ale ariilor naturale protejate.

Alte acțiuni demarate care merită menționate se referă la Acordul privind realizarea rezervației transfrontaliere „Delta Dunării și zona inferioară a râului Prut”, încheiat de România cu Ucraina și Republica Moldova, precum și la crearea „Coridorului verde al Dunării” alături de Bulgaria, Ucraina și Republica Moldova, în fapt o rețea ecologică de nivel regional în Lunca Dunării. Deci în prezent pentru ariile protejate din România se oferă o nouă șansă pentru a rezolva atât de complexele probleme legate de ariile protejate cum ar fi:

- o evaluare corecta a capitalului natural al țării;

- constituirea unei rețele de arii protejate care să acopere întreaga varietate a ecosistemelor din țară;
- administrarea eficientă a ariilor protejate pe baza unor planuri de management și prin intermediul unor administrații ale ariilor protejate.

Turismul în Rezervația Biosferei Delta Dunării

Potențialul turistic natural și antropic al Deltei Dunării îi conferă un caracter de unicat în Europa și chiar în lume, atât sub aspect ecologic, cât și am modului de habitat în mediul deltaic, printr-o deosebită varietate și originalitate peisagistică, morfohidrologică și faunistică. Sub aspect turistic, este una dintre cele mai reprezentative și mai valoroase zonă din România.

Aceste particularități ale deltei au generat declararea sa că Rezervație a Biosferei, fapt ce a impus unele restricții în practicarea turismului. Astfel, este necesară promovarea doar a celor forme de turism care să respecte condițiile de protejare și conservarea a mediului. Corelate cu motivațiile principale de vizitare a deltei, aceste forme de turism sunt:

- **turismul de cunoaștere** – deține ponderea principală în circulația turistică din deltă, vizitorii căutând să cunoască într-un timp cât mai scurt frumusețile deltei, locurile și oamenii din zonă, istoria și obiceiurile lor; sunt organizate excursii scurte sau circuite de 2-3 zile, pe itinerarii bine stabilite; cu unele restricții, poate fi practicat pe tot cuprinsul deltei;

- **turismul de odihnă și recreere** – este promovat în localitățile deltei și pe litoralul deltaic al Mării Negre, fiind preferat mai ales de turiștii români, datorită condițiilor naturale pe care le oferă zona;

- **turismul rural** și forma sa particulară, **agroturismul** – constituie principala cale de dezvoltare economico-socială a localităților deltaice; cei mai mulți turiști sunt interesați de obiceiurile localnicilor, multe diferite de restul țării, de satele tipic pescărești, cu case

acoperite de stuf, de lotcile folosite ca principal mijloc de locomoție, de preparatele pescărești fără asemănare;

- *turismul științific* – se organizează având la bază cadrul natural original și deosebit de valoros, în special în rezervațiile naturale, floristice, peisagistice; această formă de turism, practicabilă în grup sau individual, este puțin poluantă și se adresează unui segment restrâns - specialiști, cercetători; accesul acestora este permis în zonele tampon și restricționat în zonele strict protejate;

- *turismul balnear* – se realizează prin valorificarea însușirilor curative ale nămolurilor sapropelice indicate în tratarea reumatismului cronic;

- *turismul pentru practicarea sporturilor* – pescuit sportiv, vânătoare sportivă, sporturi nautice – este o formă de turism interesantă care se practică în zone special amenajate de pe brațele Dunării, în lacuri și canale, stabilite de Administrația Rezervației Biosferei Delta Dunării; aceste puncte trebuie dotate cu platforme pentru pescuit, puncte de închiriere de echipament și unelte de pescuit, bărci cu rame, cu pânze sau cu motor;

- *alte forme de turism* – fotosafari, birdwatching, scufundări- sunt din ce în ce mai solicitate, dar dotările corespunzătoare și organizarea nu sunt încă la nivelul pe care îl aşteptă turiștii.

Prin natura sa, întreg teritoriul deltei îndeplinește o importantă funcție turistică, dar în mod practic, în prezent, o activitate turistică mai intensă se desfășoară doar în unele zone.

Dezvoltarea și promovarea ecoturismului în Delta Dunării trebuie să țină seama în primul rând de necesitatea protecției echilibrului natural dar și socio-cultural. Obiectivul principal al Rezervației Biosferei Delta Dunării fiind acela de a proteja și conserva ecosistemele deltaice și mai ales de a păstra unele zone strict protejate pentru conservarea nealterată a naturii, apare necesară elaborarea unei strategii de dezvoltarea a ecoturismului – prin

componenta sa turism rural-, ca formă optimă de reducere a impactului turismului deltaic asupra resurselor naturale și asupra vietii economico-sociale a comunităților locale.

Turismul în Parcul Național Retezat

Masivul Retezat, una dintre cele mai valoroase zone montane din România, localizat în partea vestică a țării, pe teritoriul județului Hunedoara, a fost recunoscut ca Parc Național încă din anul 1935, fiind astfel primul parc național legal constituit din țara noastră. Parcul are o suprafață de 38.047 ha și este delimitat în trei zone: rezervația științifică Gemenele (circa 1600 ha), o zonă centrală – parcul propriu-zis și o zonă tampon. Valoarea universală a parcului a fost recunoscută prin programul Omul și Biosfera (MAB) al UNESCO în anul 1979, prin includerea sa în rețeaua internațională a rezervațiilor biosferei.

Relieful predominant glaciar – adăpostind peste 80 de lacuri glaciare, printre care cel mai adânc (Zănoaga, 29m) și cel mai întins (Bucura, 8,86 ha) – atrage an de an numeroși turiști, în special în sezonul de vară. Cea mai mare pădure naturală de amestec din Europa se află la altitudini joase în aria strict protejată. Această zonă, ce ocupă ceva mai mult de jumătate din suprafața parcului, este acoperită de păduri (molid, fag, brad, mesteacăn, zâmbru), în rest regăsindu-se jnepeniș, pășuni alpine, creste stâncoase, piscuri și povârnișuri acoperite cu grohotișuri și lespezi de piatră. Altitudinea variază între 765m la Gura Zlata și 2509m în Vârful Peleaga, alte 19 vârfuri având peste 2000m. Flora și fauna este deosebit de bogată, cuprinzând multe specii rare.

Conform legii privind regimul ariilor naturale protejate din România, conservarea habitatelor naturale, a florei și a faunei sălbatică, Parcul Național Retezat are ca scop „protecția și conservarea unor eșantioane reprezentative pentru spațiul biogeografic național, cuprinzând elemente naturale cu valoare deosebită sub aspect fizico-gorgrafic,

floristic, faunistic, hidrologic, peleontologic, speologic, pedologic sau de altă natură, oferind posibilitatea vizitării în scopuri științifice, educative, recreative și turistice".

Parcul are o administrație proprie, înființată în 1999, având ca rol principal gospodărirea parcului pentru conservarea biodiversității.

În ultimii ani, Parcul Național Retezat s-a confruntat cu mai multe dificultăți ce sunt pe cale să pună în pericol echilibrul ecologic al parcului, în lipsa unor măsuri drastice. Cele mai mari amenințări sunt aduse de pășunatul excesiv, turismul necontrolat și poluarea pe care acesta o generează (îndeosebi cu deșeuri).

Ideeua de parc presupune un nivel mai redus sau chiar interzicerea cu desăvârșire a pășunatului și, deși există un nivel de suportabilitate a pajiștilor alpine pentru pășunat care ar trebui respectat, în Parcul Național retezat pășunatul s-a intensificat de la an la an, parcul neavând nici o pârghie legală prin care să acționeze pentru stoparea acestui fenomen.

Turismul necivilizat și necontrolat constituie o altă mare problemă a Parcului Național Retezat. Zona centrală este vizitată anual de aproximativ 10.000 de turiști, iar efectele negative sunt:

- acumularea de deșeuri, iar efortul de curățare este considerabil;
- camparea în alte locuri decât cele permise, aceasta ducând la imposibilitatea supravegherii turiștilor cu privire la tăierea jnepenișului pentru foc, distrugerea stratului vegetal prin campare, împrăștirea deșeurilor în întregul masiv.

Noul Regulament de Organizare și Funcționare a Parcului, realizat în anul 2001, reglementează o serie de activități referitoare la managementul parcului, cercetarea științifică, pășunat, construcții, silvicultură, pescuit, serviciul Salvamont, finanțare și sancțiuni.

Referitor la turism, regulamentul prevede următoarele:

- accesul în parc se va face numai prin anumite locuri, permitând o mai bună monitorizare a fluxului turistic;

- pe întreaga excursie în parc, turiștii sunt obligați să se deplaseze pe potecile marcate;

- camparea este permisă doar în zonele special amenajate de pe lângă cabane, dar este interzisă cu desăvârșire săparea sănțurilor în jurul locurilor de amplasare a corturilor;

- aprinderea focului este permisă doar în vetele de foc special amenajate în zonele de campare, cu lemn de foc asigurate de administratorii acestor locuri de campare;

- în apele curgătoare este interzisă utilizarea detergenților pentru spălarea diferitelor obiective de uz casnic, precum și scăldatul;

- utilizarea diferitelor ambarcațiuni în lacurile alpine, pentru pescuit și agrement se amendează;

- pentru accesul câinilor în parc este necesară plata taxei de intrare, pe lângă întrarea permanentă în lesă;

- vizitarea rezervației științifice Gemele este posibilă doar cu avizul Academiei Române, printr-un permis special.

CONCLUZII

Guvernele naționale ar trebui să implice administratorii ariilor protejate și industria turismului în dezvoltarea și implementarea planurilor pentru turismul durabil. Acestea ar trebui să fie parte din strategiile naționale de dezvoltare durabilă și ar trebui incluse în planurile individuale de management ale ariilor protejate. Măsurile de care ar trebui să beneficieze ariile protejate includ:

- a) transformarea dezvoltării existente nondurabile în forme mai durabile;
- b) stabilirea standardelor durabile pentru noile dezvoltări, în special în mediile sensibile;
- c) desemnarea unor zone pentru diferite grade de turism bazate pe capacitatea portantă a ariilor protejate, incluzând sanctuare și zone liniștite, ca și zone potrivite pentru diferite niveluri de folosință turistică și de dezvoltare;

- d) reducerea poluării și decongestionarea traficului de vacanță;
- e) evitarea turismului și a recreerii excesive în ariile protejate;
- f) asigurarea că din turism beneficiază și comunitățile locale
- g) asigurarea de ajutoare și resurse pentru aplicarea din timp a planurilor;
- h) pregătirea managerilor ariilor protejate în turismul durabil.

Totodată ar trebui să se revizuiască și, dacă este nevoie, să se îmbunătățească legislația referitoare la turism, și în special:

- să dea managerilor ariilor protejate puterea de a controla dezvoltarea turismului;
- să ceară evaluarea completă din punct de vedere ecologic a propunerilor care privesc ariile protejate;
- să conlucreze cu industria turismului, să ceară ca pagubele ecologice create de turismul din trecut să fie reparate și să se adopte tehnici manageriale pentru a face viitoarea utilizare durabilă.

De asemenea, ar trebui să se încurajeze schemele de pionierat în turismul durabil, de exemplu prin:

- a) împrumuturi, subvenții sau taxe de concesiune pentru fermieri și comunitățile locale pentru înființarea de mici întreprinderi care să folosească ariile protejate într-un mod adecvat;
- b) proiecte administrative, pentru a arăta abordarea inovatoare a turismului, adecvate economiilor locale;
- c) folosirea fondurilor PHARE și a celor naționale pentru turism, pentru a încuraja turismul durabil în blocul țărilor est europene.

Turismul durabil în și în afara ariilor protejate presupune:

- cooperare strânsă cu autoritățile ariilor protejate;
- operatorii turistici și ghizii care lucrează în ariile protejate să aibă înalte cunoștințe ecologice;
- contribuții practice și financiare ale operatorilor turistici pentru conservarea ariilor protejate;
- reguli pentru promovarea și marketingul vacanțelor bazate pe ariile protejate;
- linii directoare pentru implicarea comunităților locale;
- standarde pentru proiectarea și operarea facilităților de turism durabil și a afacerilor

Turismul și conservarea pot fi deseori compatibile, reciproc avantajoase, dar numai dacă este practicat într-un mod durabil în ariile protejate.

BIBLIOGRAFIE

1. Bran, Fl.; Marin, D.; Simon, T.: *Economia turismului și mediul înconjurător*, Editura Economică, București, 1998.
2. Bran, F.; Simon, T.; Nistoreanu, P.: *Ecoturism*, Editura Economică, București, 2000.
3. Nistoreanu, P. (coordonator): *Ecoturism și turism rural*, Editura Academiei de Studii Economice, București, 2003.
4. Minciù, R.: *Economia turismului*, Editura Uranus, București, 2000.
5. Stănculescu, G. (coord.): *Managementul turismului durabil în țările riverane Mării Negre*, Editura All Beck, București, 2000.